

Pædagogisk tilsyn 2018

i dagtilbud i Randers Kommune

Samlet rapport



Indhold

Indledning og baggrund	3
Rapportens opbygning samt læsevejledning	3
Indhold og form på det pædagogiske tilsyn	4
Systematik i kommunale, selvejende og private dagtilbud	5
Overordnede projekter i Randers kommune	5
Sammenfatning af temaerne på det pædagogiske tilsyn	7
Omsorg og trivsel	7
Eksempler på systematikker og metoder der anvendes i arbejdet med omsorg og trivsel	8
Fremadrettet	9
Læring og pædagogiske læreplaner	9
Afrapportering af arbejdet med pædagogiske læreplaner	9
Eksempler på strukturer og systematikker der anvendes i arbejdet med børnenes læring	10
Læreplanstemaerne	11
Alsidig personlighedsudvikling og sociale kompetencer	11
Krop & bevægelse	12
Natur & naturfænomener	13
Kulturelle udtryksformer	13
Sprog og kognition	14
Sprogvurdering	15
Digitale medier	15
Fremadrettet	16
Høj kvalitet og organisatorisk læring	16
Læringsmiljø ude og inde	16
Iagttagelsesopgaven med afsæt i kvalitetsparametrene	17
Børneperspektivet	18
Kompetenceudvikling og organisatorisk læring	18
Fremadrettet	18
Forældresamarbejde	19
Fremadrettet	20
Sammenhæng	21
Sammenhæng mellem dagtilbud og skole	21
Sammenhæng på 0-5 års området	21
Fremadrettet	22





Indledning og baggrund

Der er i perioden ultimo 2017 til juni 2018 gennemført formaliseret pædagogisk tilsyn i kommunale, selvejende og private dagtilbud i Randers Kommune.

I denne rapport præsenteres en opsamling og sammenfatning på de lovpligtige formaliserede pædagogiske tilsyn.

Ifølge Dagtilbudsloven¹ har kommunalbestyrelsen pligt til at føre tilsyn med, hvordan dagtilbuddets opgaver bliver løst efter gældende lovgivning samt lokale politiske beslutninger. I Randers kommune varetages det lovpligtige tilsyn af Børn og skoleforvaltningen. I det løbende samarbejde mellem dagtilbuddene og forvaltningen foregår der et uformelt tilsyn. Hvert andet år foretager forvaltningen supplerende et formaliseret pædagogisk tilsyn. Det pædagogiske tilsyn har til hensigt at sikre, at der arbejdes med lovgrundlaget, Dagtilbudslovens formål om at understøtte alle børns trivsel, læring og udvikling i et tæt samarbejde med forældrene.

Det pædagogiske tilsyn har dels et kontrolperspektiv, dels et udviklingsperspektiv.

Det pædagogiske tilsyn er gennemført under overskriften *'Høj kvalitet og organisatorisk læring'*, og har som hovedformål at understøtte og sikre udvikling af høj kvalitet på dagtilbudsområdet i Randers Kommune med afsæt i forskningsbaseret viden samt fokus på, hvordan der arbejdes organisatorisk med alle medarbejderes kompetencer i forhold til kerneopgaven.

Overskriften 'høj kvalitet' refererer til Danmarks Evalueringsinstituts (EVA) definition på kvalitet i dagtilbud². Der er her tale om 4 dimensioner i forståelsen af kvalitetsbegrebet, som har været i spil på tilsynene:

- Strukturel kvalitet,
- Processuel kvalitet,
- Didaktik og
- Resultatkvalitet.

Det pædagogiske tilsyn er blevet udført på samme måde i Randers Kommunes kommunale, selvejende og private dagtilbud af konsulenter i Børn og skoleforvaltningen.

Der er i alt gennemført 52 pædagogiske tilsyn med 8 private dagtilbud, 12 selvejende dagtilbud, 2 børnebyer, en børnehave i skoleafdelingen samt 5 kommunale dagtilbud med i alt 44 tilhørende matrikler fordelt i områderne Dagtilbud Nordøst, Dagtilbud Nordvest, Dagtilbud Midt, Dagtilbud Sydvest og Dagtilbud Sydøst.

Rapportens opbygning samt læsevejledning

Første del af rapporten er en præsentation af indhold, gennemgående temaer og form på det pædagogiske tilsyn. Herefter følger en kort introduktion til overordnede projekter på dagtilbudsområdet.

Anden del af rapporten indeholder en generel opsamling på arbejdet med de gennemgående temaer, som udgør hovedindholdet på de pædagogiske tilsyn for hele dagtilbudsområdet. Undervejs i opsamlingen, inddrages figurer fra den samlede rapport for alle dagtilbud. Nogle af figurerne vil være komprimerede, og i den forbindelse kan man finde figuren i sin fulde version i den samlede elektroniske rapport, der findes i

¹ <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=182051>

² <https://www.eva.dk/dagtilbud-boern/kvalitet-dagtilbud-0>



bilagsmappen. Hvert tema, der er beskrevet, afsluttes med en beskrivelse af et fremadrettet perspektiv på arbejdet med temaet.

Afslutningsvist er der en opsamling og afrunding i rapporten på de pædagogiske tilsyn.

Indhold og form på det pædagogiske tilsyn

Det pædagogiske tilsyn i Randers Kommunes dagtilbud er gennemført med afsæt i følgende temaer under overskriften '*Høj kvalitet og organisatorisk læring*':

1. Omsorg og trivsel
2. Læring og pædagogiske læreplaner
 - a. Sprog og kognition (særligt indsatsområde)
2. Høj kvalitet og organisatorisk læring
 - a. Iagttagelsesopgave
 - b. Lærings og børnemiljø ude/inde
 - c. Børneperspektivet
 - d. Organisatorisk læring og facilitering
 - e. Kompetenceudvikling
1. Forældresamarbejde
2. Sammenhænge

Det pædagogiske tilsyn har været bygget op omkring følgende 3 aktiviteter:

1. Forberedende tiltag
 2. Et tilsynsmøde lokalt i dagtilbuddene
 3. En afrapportering i en af konsulenten udformet rapport
-
1. Forberedende tiltag forud for tilsynsmødet
 - a. En kvantitativ del, hvor alle dagtilbud selv har reflekteret over og udfyldt et elektronisk spørgeskema. Spørgeskemaet er udarbejdet af forvaltningens tilsynsførende konsulenter med afsæt i gældende lovgivning og fælles tiltag samt opmærksomhedspunkter i Randers kommune. Spørgeskemaet har afspejlet overskriften på tilsynet '*Høj kvalitet og organisatorisk læring*'. (Se bilag)
 - b. Afrapportering af de pædagogiske læreplaner med afsæt i 9 punkts plan, en lokal udviklet model med afsæt i krav fra gældende lovgivning (se bilag).
 - c. Dagtilbuddene har udført en defineret iagttagelsesopgave ud fra de af 4 forskningen definerede kvalitetsdimensioner (strukturel- og processuel kvalitet, didaktik samt resultat kvalitet).
 - d. Forud for det pædagogiske tilsynsmøde har konsulenten forberedt sig grundigt ved at orientere sig i dagtilbuddenes udfyldte spørgeskema og læse deres afrapportering af arbejdet med pædagogiske læreplaner. Konsulenten har også foretaget en uanmeldt iagttagelse af det enkelte dagtilbuds praksis af ca. en times varighed.
 2. Tilsynsmødet og konsulentens rolle
 - a. Tilsynsmødets varighed har været mellem 2½ - 3 timer afhængigt af afdelingens størrelse, med leder/ledere, medarbejdere, forældre og konsulent.



- b. På tilsynsmødet har der været en på forhånd defineret dagsorden med afsæt i dagtilbuddets arbejde med de gennemgående temaer, afrapportering af læreplaner og iagttagelsesopgaven.
- c. Konsulenten har været mødeleder og tilsynsførende. Konsulenten har undersøgt og udfordret dagtilbuddenes praksis med udgangspunkt i dagtilbuddenes egne vurderinger i spørgeskemaerne samt i dialogen på mødet. Konsulenten har inddraget sine egne iagttagelser i den pågældende praksis. Konsulenten har undervejs samt ved afslutningen af mødet opsummeret konklusioner og henstillinger set i forhold til dagtilbuddets arbejde med temaerne.

3. Afrapportering og opfølgning

- a. Konsulenten har efter tilsynsmødet udarbejdet en skriftlig opsamling på det pædagogiske tilsyn i hvert dagtilbud, som er fremsendt i perioden efter mødet. I opsamlingen har konsulenten beskrevet dagtilbuddets ressourcer og udviklingspunkter i arbejdet med de gældende temaer. Konsulenten har brugt den samme skabelon til alle opsamlings. Herved har det været muligt at identificere mønstre i dagtilbuddenes arbejde med kerneopgaven. Konsulenten har i opsamlingen beskrevet, hvad der anbefales og forventes fremadrettet. Ved eventuelle henstillinger og bekymringer fra konsulenten, er der lavet opfølgende tilsyn.

Tilsynsmødet har været tilrettelagt ud fra en dialogisk tilgang. Dagtilbuddene har haft mulighed for at udfolde, drøfte samt blive udfordrede i deres pædagogiske praksis med et perspektiv på fortsat udvikling og fremadrettede fokuspunkter eller arbejdsområder set i lyset forskningsbaseret viden om kvalitet i dagtilbud. Der er fra konsulentens side blevet stillet reflekterende spørgsmål i forhold til spørgeskemabesvarelsenerne, afrapporteringen af de pædagogiske læreplaner, iagttagelsesopgaven samt konsulentens egen iagttagelse.

Systematik i kommunale, selvejende og private dagtilbud

Randers kommune har benyttet samme tilsynspraksis i det formaliserede pædagogiske tilsyn i kommunale, selvejende og private dagtilbud. Det pædagogiske tilsyn er således gennemført ud fra samme grundlag og med udgangspunkt i samme kriterier, når forvaltningens konsulenter har vurderet dagtilbuddenes arbejde med temaerne under overskriften *Høj kvalitet og organisatorisk læring*. Der har været ens procedurer for, hvorledes der bliver fulgt op på det pædagogiske tilsyn.

Overordnede projekter i Randers kommune

Som en del af det pædagogiske tilsyn 2017/18 er der fulgt op på de overordnede projekter, der har været i gang på dagtilbudsområdet siden sidste pædagogiske tilsyn.

Sprog og kognition

Dagtilbudsområdet i Randers kommune har siden 2016 arbejdet bredt med det fælles tema 'Sprog og kognition'. Målet er og har været at styrke børnenes sproglige læring og udvikling, samt deres evne til at lære.

Formen på arbejdet med det fælles tema har været aktionslæring. Det betyder, at der er blevet arbejdet praksisnært med læring/aktioner i egen praksis. I 2016/17 har ledere og en pædagog fra alle dagtilbud deltaget på 5 temamøder i løbet af året. Medarbejdere tilknyttet førskoleordningerne på skolerne har også været inviteret med.



På temamøderne er der kommet ny viden kommet i spil i form af interne og eksterne oplæg. Der er blevet arbejdet med at facilitere en systematisk og didaktisk tilgang til det pædagogiske arbejde, og på møderne har der været afsat tid til, at ledere og medarbejdere har kunnet planlægge facilitering af organisatorisk læring decentralt, som de har arbejdet med i perioden frem mod næste temamøde.

I 2018/19 er der stadig fokus på 'sprog og kognition' på dagtilbudsområdet, men formen på temamøderne er blevet ændret. Dagtilbudsloven samt forskningen pointerer betydning af faglig ledelse. Dagtilbudslederne og forvaltningen i Randers kommune har også vurderet, at der er et behov for understøttelse af faglige ledere. Derfor er der fokus på temaet i 2018-22 rettet mod alle ledere på dagtilbudsområdet under overskriften 'faglig ledelse'.

Førskole og sammenhæng

Børn og skoleudvalget har tidligere besluttet, at der skal følge medarbejdere fra dagtilbuddet med i førskoleordningen på skolerne i perioden fra 1. marts frem mod skolestart 1. august, for på den måde at skabe tryk og sammenhæng i barnets liv.

Byrådet besluttede i januar 2015, at alle børn i Randers kommune tilbydes et førskoletilbud fra marts til august, det år de starter i skole, på den pågældende skole, hvor de er indskrevet.

Formålet med førskoletilbuddet er, at der skabes en sammenhængende og glidende overgang mellem dagtilbud og skole. Børnene får i førskoleordningen forud for skolestart mulighed for at skabe et trygt forhold til skolen, dens fysiske rammer, medarbejderne og de andre børn.

På den baggrund er der siden 2016 arbejdet målrettet og konkret med at udvikle og implementere en sammenhængsmodel for førskolesamarbejdet i et samarbejde mellem forvaltning og alle dagtilbuds- og skoleledere.

Vi lærer sprog i vuggestuen og dagplejen

Randers kommune har i 2016 til ultimo 2018 deltaget i forskningsprojektet "Vi lærer sprog i vuggestuen og dagplejen" målrettet de 0-2 årige børns sprogtiltagelse. Projektet er gennemført af Trygfondens Børneforskningscenter og Rambøll for Børne og Socialministeriet. Formålet med forskningsprojektet har været, at udvikle og afprøve en målrettet og systematisk sprogindsats rettet mod de 1-2-årige i vuggestue og dagpleje. Randers kommune har deltaget med 23 dagtilbud med vuggestuebørn og 4 dagplejegrupper. I forskningsprojektet er der i de enkelte dagtilbud blevet arbejdet systematisk med konkrete materialer og værktøjer, herunder brug af faste læringsmål og evidensbaserede sprogstrategier. Indsatsen har overordnet set haft fokus på at styrke interaktionskvaliteten mellem voksne og børn samt omfanget og kvaliteten af de læringsmuligheder, børnene har fået i forbindelse med aktiviteter, rutiner og leg i vuggestuen. Forældreinddragelse har også haft et særligt fokus.

Styrket fokus på børns læring

I forbindelse med den nye Dagtilbudslov og de styrkede læreplaner har Randers Kommune deltaget i udviklings- og forskningsprojektet 'Styrket fokus på børns læring i dagtilbuddet' maj 2017 til august 18. Projektet har været finansieret af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. Det overordnede formål med projektet har været at styrke den tidlige indsats og dagtilbuddenes læringsmiljøer, så alle børn lærer, trives og udvikler sig bedst muligt i børnefællesskaber. I Randers Kommune har 5 afdelinger fra dagtilbuddene deltaget, og lokalt i Randers er der blevet arbejdet med at undersøge og udvikle praksis med fokus på: "Læring hele dagen - med en vekselvirkning mellem voksen- og børneinitierede aktiviteter".



Sammenfatning af temaerne på det pædagogiske tilsyn

I det følgende afsnit er der en opsamling på de samlede pædagogiske tilsyn, herunder både på de af dagtilbuddene udfyldte rapporter samt opsamlingen på tilsynsmøderne med en tilsynsførende konsulent fra forvaltningen. Afsnittet følger strukturen fra de elektroniske rapporter og dagsordenen på tilsynsmøderne.

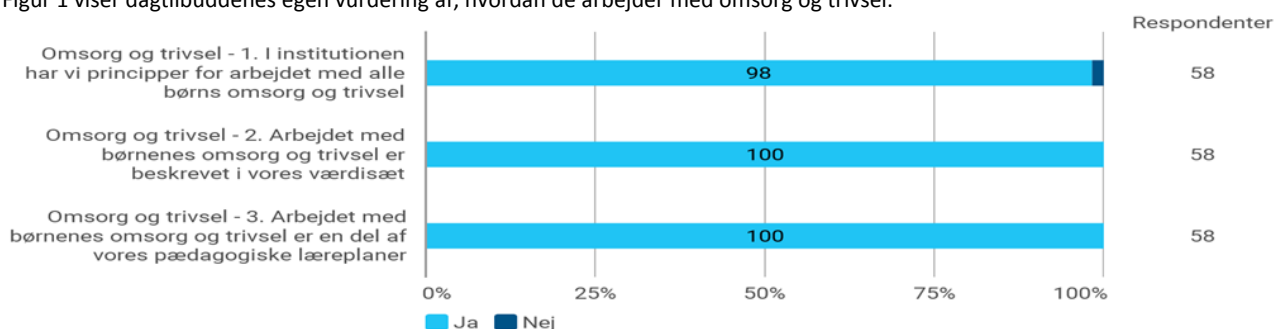
Afsnittet indeholder en sammenfatning under hvert afsnit samt et fremadrettet blik på, hvad der er fokus på at udvikle samlet for området under den pågældende overskrift.

Omsorg og trivsel

Med afsæt i dagtilbuddenes egne besvarelser i spørgeskemaerne samt drøftelserne på tilsynsmøderne har forvaltningen vurderet, at dagtilbuddene generelt arbejder kvalificeret med børnenes omsorg og trivsel i overensstemmelse med formålet i Dagtilbudsloven. Omsorgsopgaven har fået stor opmærksomhed i alle dagtilbud i drøftelserne på tilsynsmøderne, og forvaltningen har undersøgt og udfordret dagtilbuddenes egne beskrivelser af arbejdet med omsorg og trivsel.

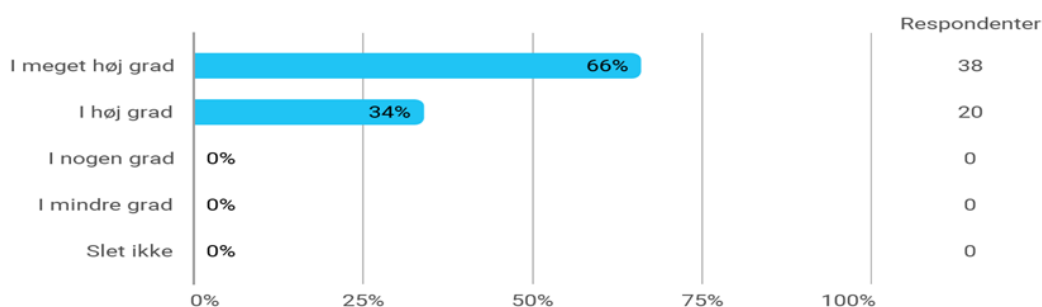
Det fremgår af nedenstående figur, at alle afdelinger og dagtilbud har principper for arbejdet med omsorg og trivsel for den samlede børnegruppe og deres familier. Arbejdet med omsorg og trivsel er beskrevet i deres værdisæt og kobles til arbejdet med børnenes læring.

Figur 1 viser dagtilbuddenes egen vurdering af, hvordan de arbejder med omsorg og trivsel.



Figur 2 viser dagtilbuddenes egen vurdering af koblingen mellem trivsel, omsorg og læring.

I hvilken grad kobles sammenhængen mellem børnenes trivsel, omsorg og læring i praksis?



På tilsynsmøderne har mange dagtilbud givet udtryk for, at de understøtter omsorgen for alle børn ved at skabe en forudsigelig og tryk hverdag afstemt efter deres aktuelle behov.

Dagtilbuddene har beskrevet, hvordan de har arbejdet med at justere løbende på rammerne omkring barnet og familien med afsæt i deres behov for omsorg: Der tages individuelle hensyn, som sikrer, at børn og familier har fået dækket deres behov både i hverdagen, og når noget særligt er på spil. I den forbindelse er begrebet, at der er en 'pædagogisk bagdør', blevet anvendt. Betegnelsen bruges om handlinger, som giver alle børn mulighed for at være en del af fællesskabet.



Mange dagtilbud har på tilsynsmøderne fortalt, at de prioriterer at bruge ressourcer på barnets opstart i dagtilbuddet og i hverdagen som en central del af omsorgsopgaven.

Mange dagtilbud har også beskrevet, hvordan de foretager en sondring mellem at varetage omsorgen for det enkelte barn og for fællesskabet eller alle børn. I den forbindelse har forvaltningen bemærket, at dagtilbuddene har givet udtryk for, at dagtilbuddene kan være udfordrede i arbejdet med at tilgodese det enkelte barn og gruppens behov.

Når forvaltningen har spurgt ind til dagtilbuddenes udfordringer i arbejdet med omsorg og trivsel, har dagtilbuddene samlet givet udtryk for, at det kan være en udfordring af dække behovet for omsorg hos børn i udsatte positioner samt hos tosprogede børn. Der er blevet efterspurgt viden om og understøttelse af de tosprogede børn og deres familier. Derudover har dagtilbuddene givet udtryk for, at de kan være udfordrede ved sygdom eller øvrige grunde til fravær i medarbejdergruppen.

Forvaltningen vurderer, at dagtilbuddene generelt reflekterer over det bevidste arbejde med at understøtte omsorgsopgaven for alle børn gennem struktur og organisering af medarbejdere.

Eksempler på systematikker og metoder der anvendes i arbejdet med omsorg og trivsel

I alle dagtilbud anvendes der systematiske metoder og værktøjer, som understøtter børnenes omsorg og trivsel, og følgende beskrives nogle af de mest centrale.

Der arbejdes med ICDP i alle dagtilbud³. ICDP er et teori- og evidensbaseret program, der sigter mod at øge kvaliteten af samspillet mellem børn og voksne. ICDP har en anerkendende og ressourceorienteret tilgang, som understøtter børnene i deres relationsdannelse. Der er blevet arbejdet med ICDP i hele Randers Kommune siden 2005, og i øjeblikket er mange dagtilbud og institutioner i gang med at sikre, at de er opdaterede i arbejdet med tilgangen. Det bestræbes, at alle uddannede pædagoger som minimum har første modul af uddannelsen, samt at flere har andet og tredje modul.

Ifølge forskningen og pædagogernes erfaringer styrker ICDP tilgangen børnenes muligheder for relationsdannelse i fællesskaberne.

I mange dagtilbud er der en fast medarbejder, en morgenåbner, som åbner institutionen i hverdagen. Det fremmer omsorgen for børnene ved at skabe en kontinuitet, forudsigelighed og tryghed for børn og forældre. Både forældre og medarbejdere giver udtryk for, at opstarten på dagen i dagtilbuddet forbedres med 'en fast morgenåbner'.

Der arbejdes med 'Fri for mobberi' (FFM) i mange dagtilbud. Fri for mobberi er en metode, som understøtter, at børn lærer at tage vare på hinanden i fællesskabet. Dagtilbuddene giver udtryk for, at metoden styrker børnenes omsorg for hinanden i fællesskabet.

I to dagtilbud samt flere selvejende institutioner er de i gang med at implementere metoden NUSSA⁴. NUSSA er et legebaseret program, som understøtter børns udvikling af følelsesmæssige, personlige og sociale ressourcer gennem struktureret leg.

³ ICDP er en forkortelse for International, Child, Development, Programme. ICDP's grundlæggende mål er, at gøre voksne mere lydhøre overfor børns behov, samt forbedre de voksnes evne til at møde børn på børnenes egne præmisser.

⁴ NUSSA er en forkortelse for neuroaffektiv, udviklingspsykologisk, struktureret pædagogisk aktivitet.



I et dagtilbud er de i gang med at implementere TOPI⁵ i alle afdelinger. TOPI er et værktøj, der tilbyder en systematik, som understøtter arbejdet med børns trivsel med tidlig opsporing og forslag til indsatser i et ressourceorienteret perspektiv. Det indledende arbejde med TOPI viser, at redskabet virker efter hensigten, samt at det fungerer godt i samarbejdet med forældrene omkring barnets trivsel.

Fremadrettet

Fremadrettet anbefaler forvaltningen, at der fortsat er fokus på at understøtte, at der arbejdes struktureret og systematisk med omsorg og trivsel for alle børn. Herunder anbefaler forvaltningen, at der er en systematik i implementeringen af ICDP programmet hele dagen i alle dagtilbud.

Forvaltningen understøtter og følger tæt implementeringen af NUSSA og TOPI og heraf resultaterne blandt børn, forældre og medarbejdere.

Læring og pædagogiske læreplaner

I dette afsnit er der en kortfattet opsamling på dagtilbuddenes arbejde med pædagogiske læreplaner. Herunder gennemgås dagtilbuddenes arbejde med de 6 læreplanstemaer.

Herunder beskrives arbejdet med hele dagtilbudsområdets samlede fokus fra 2016-18 '**Sprog og kognition**'.

Til sidst beskrives det samlet, hvilke punkter der arbejdes med fremadrettet.

Afrapportering af arbejdet med pædagogiske læreplaner

Alle dagtilbud har afrapporteret deres arbejde med pædagogiske læreplaner efter 9 punkts planen. 9 punktsplanen er udviklet i Randers Kommune i 2010 og indeholder de punkter, som lovgivningen foreskriver, der skal arbejdes med under overskriften pædagogiske læreplaner (se bilag).

Ud fra dagtilbuddenes besvarelser i spørgeskemaerne, afrapporteringen af arbejdet med pædagogiske læreplaner samt drøftelserne på tilsynsmøderne vurderer forvaltningen, at dagtilbuddene generelt har beskrevet arbejdet med læring som en central del af kerneopgaven, og ifølge dagtilbuddenes beskrivelser foregår der læring i alle tænkelige situationer af praksis i hverdagen. Læringsbegrebet er på den måde blevet beskrevet som en naturlig del af arbejdet i dagtilbuddet på tilsynsmøderne.

Forvaltningen vurderer, at dagtilbuddene i overvejende grad har kunnet demonstrere en overskuelig systematik i deres arbejde med pædagogiske læreplaner.

Når forvaltningen sammenligner dagtilbuddenes arbejde med læring fra sidste tilsyn til dette tilsyn, er der iagttaget en udvikling: Drøftelserne på tilsynsmøderne har vist, at arbejdet med læring i dagtilbuddene bevæger sig fra at være en aktivitetspræget kultur, hvor der planlægges aktiviteter hen mod en læringskultur, hvor der i højere grad opstilles mål for børnenes læring for herefter at vælge hvilke aktiviteter, der sættes i spil. Forvaltningen vurderer, at bevægelsen hen mod en læringskultur indebærer en udvikling i det tredje kvalitetsparameter, der handler om pædagogers evne til at tænke didaktisk. Denne vurdering er blevet understøttet af udsagn fra medarbejdere på tilsynsmøderne.

⁵ TOPI står for tidlig opsporing og indsats.

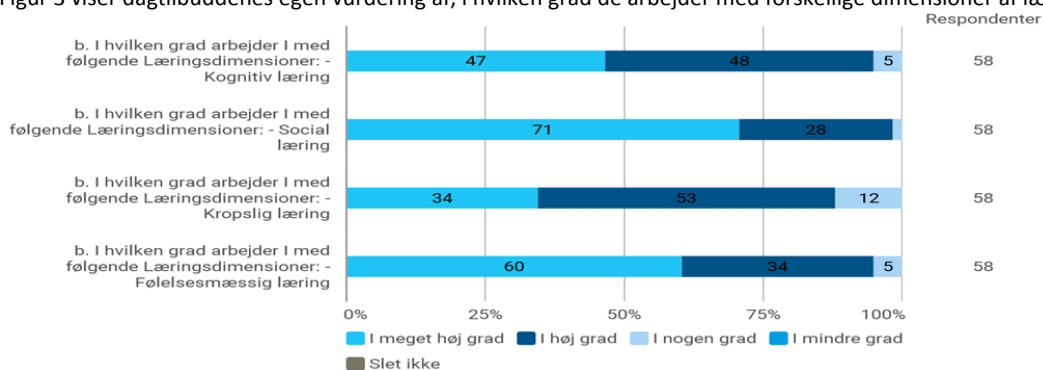


Evaluering af børnenes læreprocesser er et løbende udviklingspunkt, som forvaltningen har en opmærksomhed på. Derfor er der blevet spurgt udfordrende ind til dette på tilsynsmøderne. Drøftelserne på tilsynsmøderne har vist, at dagtilbuddene betragter evaluering som en mere naturlig del af deres arbejde nu end tidligere, men at der stadig er potentiale hen mod mere systematisk evaluering af børnenes læreprocesser, så det bliver en mere naturlig del af praksis frem mod nye tiltag: "hvad lærte børnene, og hvad lærte de ikke? Hvordan justerer vi på indsatsen, for at øge børnenes læringsudbytte fremadrettet?"

Ud fra spørgeskemabesvarelserne og drøftelserne på tilsynsmøderne iagttages det, at der arbejdes med forskellige strukturer og systematikker omkring arbejdet med børnenes læring i dagtilbuddene. På baggrund af tilsynene, vurderer forvaltningen, at dagtilbuddene henter inspiration fra forskningen, samt de projekter Randers Kommune har været og er en del af. Eksempler på det kan være, at der arbejdes med mindre grupper af børn og en medarbejder i lærings- og fordybelsesrum. Der arbejdes primært med mindre grupper i formiddagstimerne, og der er en stigende opmærksomhed og tiltag, der retter sig mod læring hele dagen samt i de rutiner, som er en fast del af børnenes hverdag: måltider, garderoben, toiletbesøg m.m.

Ifølge spørgeskemabesvarelser har dagtilbuddene beskrevet, at de arbejder med forskellige aspekter af børnenes læring: Der arbejdes både med børnenes kropslige, sociale, kognitive og følelsesmæssige læring 'i meget høj grad' samt 'i høj grad' grad i alle dagtilbud.

Figur 3 viser dagtilbuddenes egen vurdering af, i hvilken grad de arbejder med forskellige dimensioner af læring.



På baggrund af spørgeskemabesvarelserne og drøftelserne på tilsynsmøderne vurderer forvaltningen, at dagtilbuddene løbende arbejder med deres læringsforståelse, og måden de forstår læring på i arbejdet med børnene. I afrapporteringen af arbejdet med læreplaner samt på tilsynsmøderne er dagtilbuddene kommet med eksempler på deres læringsforståelse med overvejelser omkring:

- Hvordan børn lærer alene og i samspil med andre børn og voksne,
- Hvilken rolle den voksne spiller i børns læreprocesser samt
- Hvordan rum anvendes inde og ude bevidst i arbejdet med læring?

Forvaltningen vurderer på baggrund af de samlede tilsyn, at der er udviklingsmuligheder i dagtilbuddenes arbejde med deres læringsforståelsen hele dagen i både planlagte aktiviteter, i rutinerne omkring måltider, garderoben og badeværelser, på legepladsen samt i børnenes spontane leg.

Eksempler på strukturer og systematikker der anvendes i arbejdet med børnenes læring

I det følgende er der eksempler på strukturer og systematikker, der anvendes i arbejdet med pædagogiske læreplaner:



Stort set alle dagtilbud anvender SMTTE modeller som systematik i arbejdet med børns læring og pædagogiske læreplaner⁶.

I forlængelse af Randers Kommunes deltagelse i forskningsprojektet 'Fremtidens dagtilbud' har flere dagtilbud og selvejende institutioner udviklet systematikker, der understøtter børnenes læring og er inspireret af projektet.

Flere dagtilbud anvender eksperimentmodellen som systematik i arbejdet med børnenes læring. Eksperimentmodellen er inspireret af forskningsprojektet VIDA, 2012, som Randers Kommune deltog i.

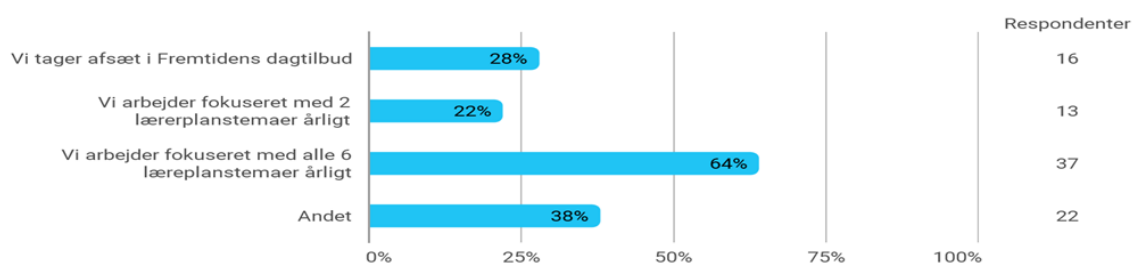
Flere dagtilbud benytter excellencemodellen, der kan understøtte sammenhæng mellem ønskede mål og indsats i arbejdet med børnenes læring⁷.

Læreplanstemaerne

Alle dagtilbud skal ifølge lovgivningen arbejde systematisk med 6 læreplanstemaer.

Spørgeskemabesvarelserne viser, at alle dagtilbud i Randers Kommune arbejder systematisk med at sikre, at der arbejdes med de 6 læreplanstemaer løbende.

Figur 4 viser hvilke systematikker der anvendes i arbejdet med alle læreplanstemaer.



De 6 læreplanstemaer er følgende:

- Alsidig personlighedsudvikling
- Sociale kompetencer
- Krop og bevægelse
- Natur og naturfænomener
- Kulturelle udtryksformer
- Sproglig udvikling

I dagtilbuddenes selvevaluering forud for tilsynsmødet, er der indgået en vurdering af i hvilken grad, der er blevet arbejdet med de forskellige læreplanstemaer. Forvaltningen har udarbejdet spørgsmålene til arbejdet med læreplanstemaerne med afsæt i læringsmålene fra det vidensbaserede forskningsprojekt 'Fremtidens dagtilbud', som Randers Kommune har deltaget i.

⁶ SMTTE Modellen (sammenhæng, mål, tiltag, tegn og evaluering) er et redskab, som understøtter en systematik i arbejdet med processer som f.eks. læreprocesser i dagtilbud. I modellen konkretiseres mål, hvorefter der sættes fokus på de elementer, der arbejdes med og iagttages på vej mod målene.

⁷ Excellencemodellen er et ledelsesværktøj, som kan synliggøre sammenhængen mellem dagtilbuddet indsats og resultater

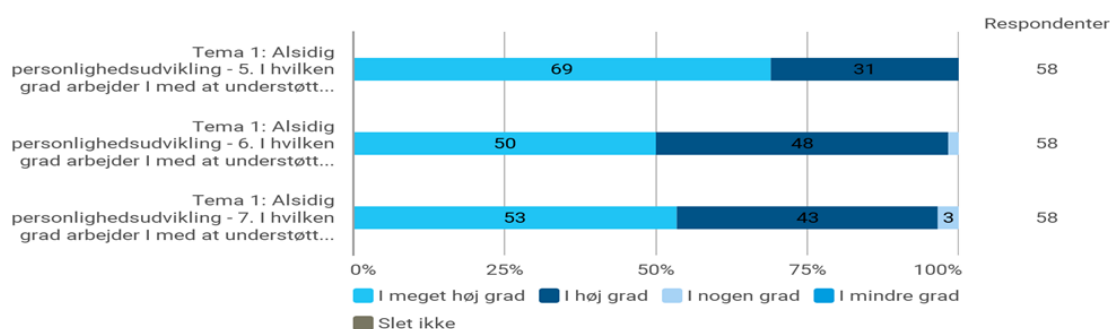


Alsidig personlighedsudvikling og sociale kompetencer

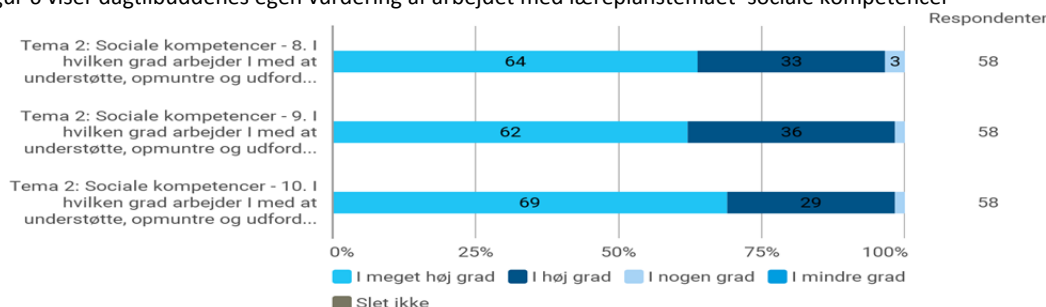
Spørgeskemabesvarelserne og drøftelserne på tilsynsmøderne har vist, at arbejdet med børnenes 'alsidige personlighedsudvikling' & 'sociale kompetencer' prioriteres højt i alle dagtilbud. Begge læreplanstemaer vurderer forvaltningen som værende de temaer, pædagogerne i dagtilbuddene er mest fortrolige at arbejde med.

Næsten alle dagtilbud har, som det fremgår af nedenstående figurer, vurderet, at de 'i meget høj grad' eller 'i høj grad' arbejder med at understøtte børns alsidige personlighedsudvikling samt sociale kompetencer. Når forvaltningen sammenligner denne vurdering med vurderingen fra sidste tilsyn, ses der generelt en udvikling.

Figur 5 viser dagtilbuddenes egen vurdering af arbejdet med læreplanstemaet 'alsidig personlighedsudvikling'



Figur 6 viser dagtilbuddenes egen vurdering af arbejdet med læreplanstemaet 'sociale kompetencer'



Krop & bevægelse

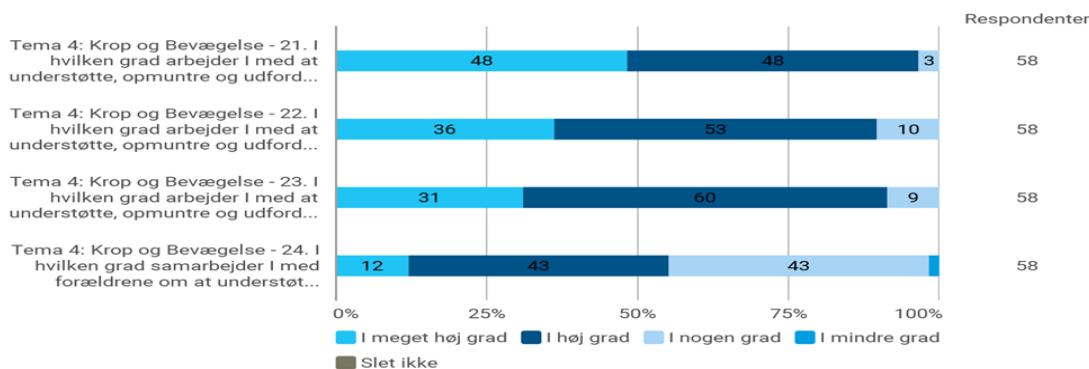
Spørgeskemabesvarelserne og drøftelserne på tilsynsmøderne har vist, at dagtilbuddene arbejder reflekteret med læreplanstemaet 'krop & bevægelse'.

Det fremgår af den nedenstående figur, at mellem 89 og 96 % af alle dagtilbud har vurderet, at de 'i meget høj grad' og 'i høj grad' arbejder med børns motorik og sanser, med udholdenhed, styrke og kropsmestring samt med børns kropsforståelse.

Det samme gør sig ikke gældende, når dagtilbuddene bliver spurgt om deres samarbejde med forældrene omkring børnenes krop og bevægelse. Her har kun 65 % vurderet, at de er stand til at samarbejde med forældrene omkring børnenes kropslige læring.

Figur 7 viser dagtilbuddenes egen vurdering af arbejdet med læreplanstemaet 'krop og bevægelse'.





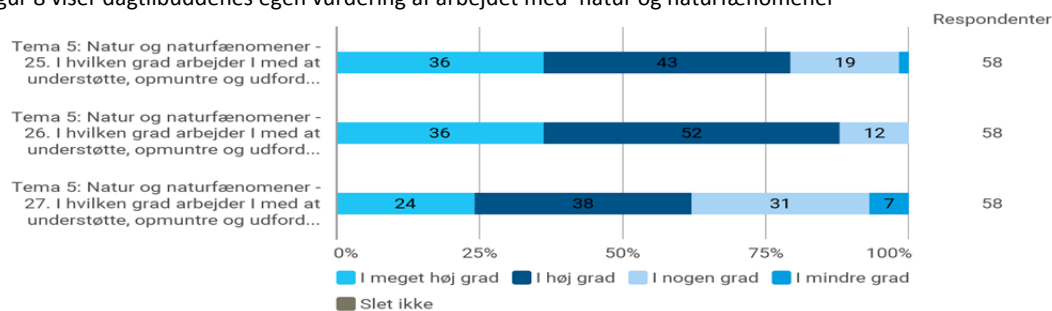
Forvaltningen vurderer supplerende, at der kan identificeres flere udviklingspunkter set i forhold til arbejdet med læreplanstemaet 'krop og bevægelse': Under iagttagelsesbesøgene og ved drøftelserne på tilsynsmøderne er det fremgået, at mange læringsaktiviteter foregår ved borde, hvor børnenes bevægelsesmuligheder er indskrænkede. Det kan f.eks. være til samling samt ved andre aktiviteter i mindre grupper. Forvaltningen er opmærksom på, at der kan udvikles på arbejdet med børnenes bevægelsesmuligheder og kropslige læring hele dagen i dagtilbuddet. I den forbindelse vurderer forvaltningen, at der er potentialer i at arbejde med læringsmiljøerne ude og på legepladserne (se nærmere i afsnittet omkring læringsmiljøer)

Natur & naturfænomener

Dagtilbuddene har generelt vurderet arbejdet med læreplanstemaet 'natur og naturfænomener' højt. Det fremgår af nedenstående figur, at mellem 87 og 89 % af dagtilbuddene har vurderet, at de 'i meget høj grad' og 'i høj grad' understøtter, opmuntrer og udfordrer børnenes nysgerrighed og undersøgende tilgang til natur og naturfænomener.

Ifølge dagtilbuddenes egne vurderinger, udfordres de mest af arbejdet med børnenes matematikforståelse. Her har 64 % vurderet, at de 'i meget høj grad' og 'i høj grad' arbejder med børnenes matematikforståelse.

Figur 8 viser dagtilbuddenes egen vurdering af arbejdet med 'natur og naturfænomener'



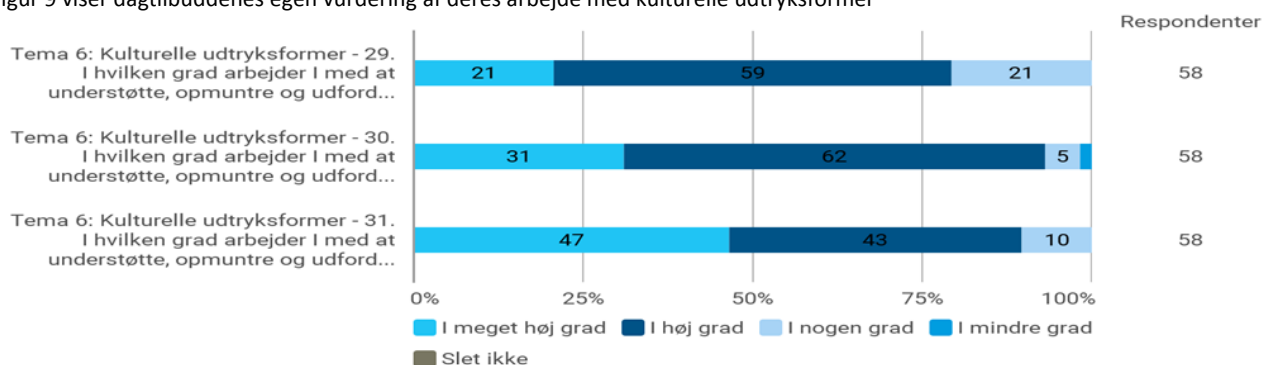
Forvaltningens samlede vurdering af arbejdet med 'natur & naturfænomener' er, at der i Randers kommune er en høj prioritering af samt viden omkring arbejdet med 'natur og naturfænomener' på dagtilbudsområdet. Dagtilbuddene har givet udtryk for, at de tilrettelægger daglig praksis ude, og der er sket en stor udvikling i dagtilbuddenes egen vurdering af arbejdet med temaet siden sidste tilsyn. Alligevel vurderes det, at medarbejderne kan blive mere fortrolige i deres tilgang til temaet. I den forbindelse er det værd at nævne, at der er et kompetenceløft i gang i 2018/19 for 72 kernemedarbejdere/faglige fyrtårne, som tager afsæt i temaet koblet til den nye Dagtilbudslov.

Kulturelle udtryksformer

I spørgeskemabesvarelsenerne har mellem 80 og 90 % af dagtilbuddene vurderet, at de 'i meget høj grad' og 'i høj grad' arbejder med børnenes kulturelle udtryksformer. Det er en fremgang i forhold til deres selv vurdering på sidste tilsyn. Forvaltningen vurderer samlet set, at dagtilbuddene er fortrolige med at arbejde med 'kulturelle udtryksformer'.



Figur 9 viser dagtilbuddenes egen vurdering af deres arbejde med kulturelle udtryksformer



Sprog og kognition

Der har siden 2010 og særligt siden 2016 været fokus på at understøtte børns sproglige udvikling. Først gennem et landsdækkende projekt 'Sprogpakken' og siden gennem en lokal indsats under overskriften 'Sprog og kognition' rettet mod børns sproglige kognitive læring i alle dagtilbud (se uddybende i indledningen). Sideløbende med 'sprog og kognition' er der blevet arbejdet med forskningsprojektet 'Vi lærer sprog' i omtrent halvdelen af kommunens vuggestuer. Af den grund er der et særligt fokus på dagtilbuddenes sprogarbejde.

Med afsæt i spørgeskemabesvarelserne samt drøftelserne på tilsynsmøderne vurderes det, at der er sket forbedringer i arbejdet med børnenes sprog siden sidste tilsyn. Alle dagtilbud har beskrevet, at de 'i meget høj grad' eller 'i høj grad' arbejder med at understøtte børns kommunikation og sprogbrug. Alle dagtilbud har beskrevet, at de arbejder med læringsmål indenfor sprogindsatserne *tematisk sprogarbejde*, *understøttende sprogstrategier* og *dialogisk læsning*.

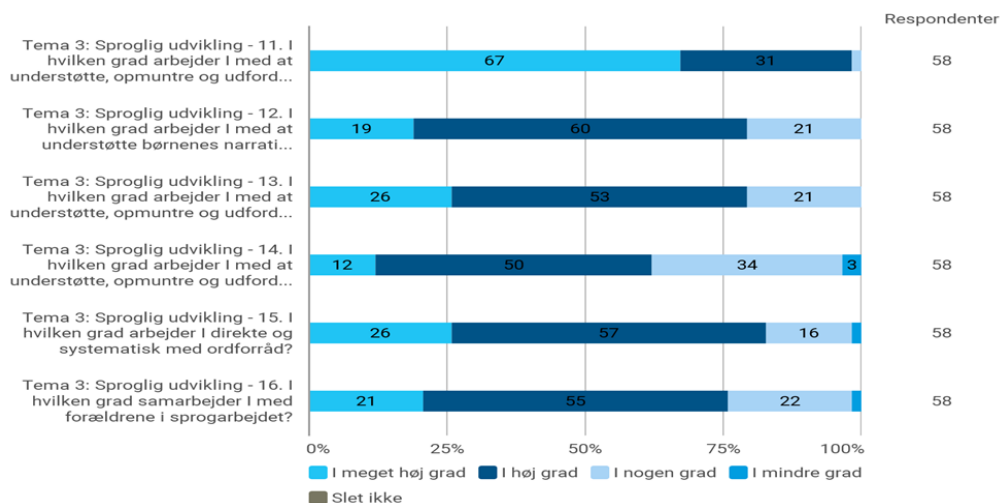
Forvaltningen vurderer alligevel, at der stadig er plads til forbedringer i arbejdet med børns sproglige udvikling:

- 20,7 % af dagtilbuddene vurderer, at de kun 'i nogen grad' arbejder med at understøtte børnenes narrative kompetencer, samt børnenes lydige opmærksomhed.
- 34,5 % vurderer at de kun 'i nogen grad' har arbejdet med børnenes tidlige skriftsprog.
- 15,5 % vurderer, at de kun 'i nogen grad' systematisk med børnenes ordforråd.
- Kun 22,4% vurderer, at de samarbejder med forældrene omkring børnenes sproglige udvikling.

Alle ovennævnte temaer vurderer forvaltningen bør være udviklingspunkter frem mod næste tilsyn. De fem punkter har været en del af oplæg og temadage for hele dagtilbudsområdet i 2016 & 17. Af den grund er der fortsat behov for opfølgende og understøttende indsatser, der styrker børns sproglige udvikling. Under tilsynsmøderne er det bemærket, at der kan være forskellige grunde til, at dagtilbuddene har vurderet, at de 'i nogen grad' arbejder med dele af sprogarbejdet. Det kan både være et reelt udtryk og en besvarelse på spørgsmålet, det kan også være fordi, de har opfattet spørgsmålet anderledes end efter hensigten.

Figur 10 viser dagtilbuddenes egen vurdering af arbejdet med børns sproglige udvikling





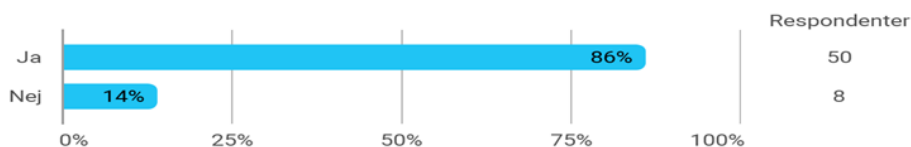
Sprogvurdering

I Dagtilbudslovens § 11, præciseres det, at kommunerne skal tilbyde en sprogvurdering af alle 3 årige børn, såfremt der er sproglige, adfærdsmæssige eller andre forhold, der giver formodning om, at barnet kan have behov for ekstra sprogstimulering.

I Randers Kommune tilbydes børn i alderen 2,3,4 og 5 årige børn at få en sprogvurdering i form af sprogudviklingsmaterialet TRAS (Tidlig Registrering Af Sprogudvikling) Langt størstedelen af dagtilbuddene i Randers Kommune udarbejder systematisk TRAS på samtlige børn, hvilket er med til at sikre, at børn med et ikke alderssvarende sprog kan opdages tidligt.

Figur 11 viser, om dagtilbuddene udarbejder TRAS på alle børn

Udarbejder I TRAS på alle børn?



På sidste pædagogiske tilsyn sagde 91,43 % af dagtilbuddene, at de udarbejdede TRAS på alle børn. Under dette tilsyn er det faldet til at være 86 %. Temaet er blevet drøftet på tilsynsmøderne, og faldet kan skyldes, at forældrene takker nej, når de tilbydes, at deres barn sprogvurderes.

Andelen af børn, der sprogvurderes er 100% i de kommunale dagtilbud.

Andelen af børn der ikke sprogvurderes er større i de selvejende og private institutioner samt i børnehaverne under skoleafdelingen.

Der er opmærksomhed på tendensen fremadrettet på hele dagtilbudsområdet og i forbindelse med implementeringen af et nyere og mere opdateret redskab til sprogvurderinger på Dagtilbudsloven.

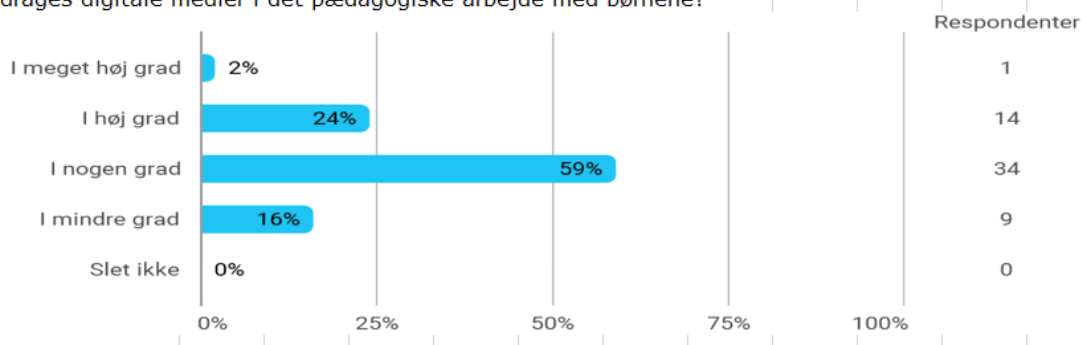
Digitale medier

75 % af dagtilbuddene har svaret, at de i nogen grad/mindre grad inddrager digitale medier i det pædagogiske arbejde med børnene.

Figur 12 viser dagtilbuddets egen vurdering af inddragelse af digitale medier



I hvilken grad inddrages digitale medier i det pædagogiske arbejde med børnene?



I spørgeskemabesvarelsene er der også stor variation i forhold til, hvordan dagtilbuddene vurderer, at de inddrager digitale medier i den pædagogiske praksis.

Dagtilbuddene giver udtryk for, at de bruger digitale medier til at søge viden sammen med børnene, og i mange dagtilbud har børnene adgang til spil i perioder i løbet af dagen. Flere dagtilbud nævner, at børn med særlige behov benytter iPad'en som pauserum.

Det er værd at nævne, at punktet omkring dagtilbuddenes brug af digitale midler i pædagogisk praksis, ikke har været et fokuspunkt på tilsynsmøderne. Forvaltningen vurderer i forlængelse af spørgeskemabesvarelsene, at der er behov for at undersøge og udvikle på dagtilbuddenes arbejde med digitale medier i pædagogisk praksis med børnene. Herunder brugen af iPad i forhold til børn med særlige behov.

Fremadrettet

Med afsæt i spørgeskemabesvarelsene, afrapporteringerne af arbejdet med pædagogiske læreplaner samt drøftelserne på tilsynsmøderne vurderes det, at der generelt er sket en udvikling med at arbejde struktureret og systematisk med læring på dagtilbudsområdet i Randers kommune. Mange ledere og flere pædagoger giver på tilsynsmøderne udtryk for, at strukturer og systematikker understøtter deres arbejde med børnenes læring.

Der er variationer i arbejdet med prioriteringen af de forskellige læreplanstemaer men en generel udvikling i dagtilbuddenes egen vurdering af arbejdet med temaerne.

Da der viser sig forskelle på tværs af dagtilbuddene samt de selvejende institutioner, følges der særskilt op med lederne konkret i forhold til deres område.

Der er behov for et fokus samt en understøttelse af en udvikling af arbejdet med børns læring med et særligt fokus på arbejdet med strukturer og systematikker hele dagen, sprog samt et nyt sprogvurderingsmateriale, krop, sanser og bevægelse samt natur. Der er også særlig opmærksomhed på tosprogede børn samt børn i udsatte positioner.

Der er fra 2018-20 igangsat og planlagt praksisnære kompetenceløft for ledere og faglige fyrtårne, som retter sig mod de nævnte fokusområder. Der er bevilliget midler fra Børne- og socialministeriet med afsæt i centrale kriterier, og forvaltningen leder og følger kompetenceløftet tæt.

1. juli 2018 trådte den nye Dagtilbudslov i kraft, og med den 'Den styrkede pædagogiske læreplan', som indeholder en udviklet og opdateret ramme omkring dagtilbuddenes arbejde med pædagogiske læreplaner. I den forbindelse har de fleste læreplanstemaer fået nye overskrifter, og de er alle blevet genbeskrevet. Med afsæt i tilsynsmøderne vurderes det, at dagtilbuddene før 1. juli allerede er inspirerede af den styrkede læreplan, har igangsat arbejdet med denne, og det afspejler sig i afrapporteringerne af læreplansarbejdet.



I forbindelse med den fortsatte implementering af 'den styrkede læreplan', vil der fremadrettet være opmærksomhed på evalueringskulturen, som har udviklet sig, men mangler fokus i alle dagtilbud.

Høj kvalitet og organisatorisk læring

Læringsmiljø ude og inde

Dagtilbuddene har på tilsynsmøderne generelt givet udtryk for, at der arbejdes med fleksible læringsmiljøer i ude og inde, dvs. at børnene oplever at være i forskellige lærings konstellationer både fysisk, psykisk og æstetisk i løbet af dagen. Nogle dagtilbud arbejder med planlagte aktiviteter dagligt, hvor andre har 2 dage om ugen med planlagte aktiviteter.

Alle dagtilbud arbejder løbende med planlagte aktiviteter, med børnene i mindre grupper, hvor det pædagogiske personale kan skabe mere nærvær i samspil med børnene og fokusere den pædagogiske indsats omkring de enkelte børn.

Der har i dagtilbuddene været øget opmærksomhed på at arbejde med læring i rutine situationer og læring hele dagen, inspireret af forskningsprojekter, som mange dagtilbud har deltaget i. ('Vi lærer sprog i vuggestuen og dagplejen' og 'Styrket fokus på børns læring')

90-95% af dagtilbuddene har i spørgeskemabesvarelserne givet udtryk for, at der i høj grad og i meget høj grad arbejdes med det fysiske og psykiske læringsmiljø inde. 80 % har svaret, at de i høj grad og i meget høj grad arbejder med det æstetiske læringsmiljø.

På læringsmiljøet ude ligger procenten lavere i besvarelserne i forhold til arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske læringsmiljø, hvor arbejdet med de 3 dimensioner besvares mellem 30-40 % i nogen grad/mindre grad. (Se tabel). Det betyder at der er større variation i forhold til dagtilbuddenes arbejde med læringsmiljøerne ud. 60-70% er meget bevidste omkring tilrettelæggelse af varierende læringstilbud ude, hvor 30-40% af dagtilbuddene har et udviklingspotentiale.

Figur 13 viser dagtilbuddenes egen vurdering af, hvordan de arbejder med læringsmiljøet inde og ude

Lærings og børnemiljø ude/inde - 1. I hvilken grad arbejder I udviklende med jeres fysiske lærings og børnemiljø ude?	
Respondenter	Procent
I meget høj grad	8 13,8%
I høj grad	28 48,3%
I nogen grad	21 36,2%
I mindre grad	1 1,7%
Slet ikke	0 0,0%
I alt	58 100,0%

Lærings og børnemiljø ude/inde - 2. I hvilken grad arbejder I udviklende med jeres psykiske lærings og børnemiljø ude?	
Respondenter	Procent
I meget høj grad	11 19,0%
I høj grad	31 53,4%
I nogen grad	14 24,1%
I mindre grad	2 3,4%
Slet ikke	0 0,0%
I alt	58 100,0%

Lærings og børnemiljø ude/inde - 3. I hvilken grad arbejder I med det æstetiske lærings og børnemiljø ude?	
Respondenter	Procent
I meget høj grad	5 8,6%
I høj grad	29 50,0%
I nogen grad	19 32,8%
I mindre grad	5 8,6%
Slet ikke	0 0,0%
I alt	58 100,0%



Iagttagelsesopgaven med afsæt i kvalitetsparametrene

Alle dagtilbud har inden det pædagogiske tilsynsmøde lavet iagttagelser af praksis ud fra de 4 kvalitetsdimensioner:

1. Strukturel kvalitet
2. Processuel kvalitet
3. Didaktikken
4. Resultater i praksis

På de pædagogiske tilsynsmøder har medarbejderne givet udtryk for, at en systematiseret iagttagelse styrker de faglige refleksioner omkring egen og hinandens praksis og, at det har en funktion som organisatorisk læring. De fleste har valgt, at en pædagog har iagttaget læringsmiljøet og samspillet mellem børn og voksne over tid på en anden stue eller i en anden afdeling.

I de kombinerede dagtilbud har de fleste valgt at iagttage læringsmiljøet og samspillet mellem pædagoger og børn i løbet af en dag, således at en vuggestuepædagog iagttog i børnehaven og en børnehavepædagog iagttog i vuggestuen. Det har givet viden og indsigt om hele dagtilbuddets pædagogik, og en oplevelse af, at en systematisk tilgang styrker en professionel feedbackkultur.

Iagttagelserne har haft et ressourceorienteret fokus, dvs. med fokus på den positive pædagogiske praksis, hvilket understøtter de gode eksempler til faglig deling. På de pædagogiske tilsyn drøftes det, hvordan medarbejderne kan italesætte forundringer og barrierer i et ressourceorienteret perspektiv. Forvaltningen vurderer, at der fortsat er behov for at arbejde med feedbackkulturen i dagtilbuddene.

Generelt har dagtilbuddene udtrykt stor tilfredshed og stolthed i forhold til iagttagelsen af egen praksis og medarbejderen udnyttelse og indretning af de fysiske rammer, samspillet med børnene og det pædagogiske arbejde med børnenes læring.

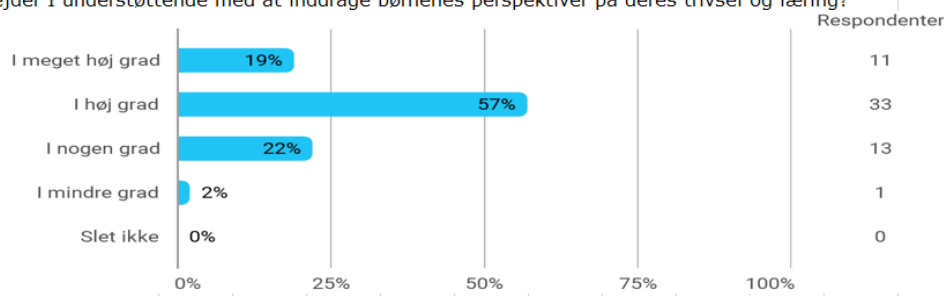
I forhold til de 4 kvalitetsdimensioner: Strukturel kvalitet, processuel kvalitet, didaktikken og resultater i praksis har medarbejderne givet udtryk for, at de ikke er helt sikre i definitionerne. De er introduceret og arbejdet med det sidste år, og der er fortsat brug for at italesætte og bruge begreberne fremadrettet.

Børneperspektivet

På tilsynsmøderne, ud fra iagttagelser og spørgeskemabesvarelser er det tydeligt at alle dagtilbud arbejder med fokus på børneperspektivet, hvor forskellige tilgange er i spil. Halvdelen af dagtilbuddene bruger børneinterviews for at få børnenes perspektiver i spil f.eks. i forbindelse med indretning af legeplads og når læringsforløb evalueres. Iagttagelser af børnenes færden og spor danner baggrund for pædagogiske indsatser i alle dagtilbud.

Figur 14 viser dagtilbuddenes egen vurdering af, hvordan de arbejder med børneperspektivet.

I hvilken grad arbejder I understøttende med at inddrage børnenes perspektiver på deres trivsel og læring?



Kompetenceudvikling og organisatorisk læring

Dagtilbuddene har i varieret grad nedskrevne strategier for medarbejdernes kompetenceudvikling. I drøftelserne på de pædagogiske tilsynsmøder er det fremgået, at alle har tiltag i forhold til kompetenceudvikling; f.eks. ved at alle pædagoger bliver uddannet i at arbejde med ICDP m.m.

På hele dagtilbudsområdet arbejdes der med inspiration, videndeling, sparring og feedback i fælles og lokale processer. På tilsynsmøderne har dagtilbuddene givet udtryk for, at det kan det være en udfordring at organisere videndeling omkring kerneopgaven løbende i hele dagtilbuddet.

Der har været en særlig understøttelse af organisatorisk læring på hele dagtilbudsområdet i Randers kommune på temadage for ledere og medarbejdere. På tilsynsmøderne og i spørgeskemabesvarelserne er det udtrykt, at temadagene har givet anledning til inspiration og læring i organisationen, men det kan, ifølge en del dagtilbud, være en udfordring at sætte inspirationen i spil blandt de medarbejdere, som ikke har deltaget på temadagene. Derfor har flere dagtilbud selv igangsat processer, der kunne understøtte arbejdet med kognitiv læring og sprog.

Fremadrettet

Ud fra tilsynsmøderne, iagttagelserne og spørgeskemabesvarelserne er det tydeligt, at dagtilbuddene arbejder bevidst med at skabe udviklende læringsmiljøer ude og inde i løbet af dagen. Forvaltningen vurderer, at der er behov for at arbejde mere målrettet med de fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljøer ude. Fra drøftelserne på tilsynsmøderne vurderer forvaltningen ligeledes, at der er en god udvikling i gang i forhold til at arbejde med læring hele dagen. De dagtilbud, der har arbejdet systematisk med dette, kan se at børnene profiterer af det. Det vil forvaltningen have opmærksomhed på at udbrede til alle dagtilbud.

På tilsynsmøderne giver medarbejderne udtryk for, at de 4 kvalitetsdimensioner: Strukturel kvalitet, processuel kvalitet, didaktikken og resultater i praksis er gode pejlemærker at iagttage ud fra. Det har understøttet medarbejdernes arbejde med at analysere og udvikle praksis. På tilsynsmøderne gives der nogle steder udtryk for, at medarbejderne ikke er bekendt med at bruge kvalitetsbegreberne. Spørgeskemabesvarelserne viser, at der er brug for at arbejde med og italesætte kvalitetsbegreberne i praksis.

Der er blandt dagtilbuddene bred enighed om, at iagttagelser kan være med til at styrke den fælles faglighed i personalegruppen, og at det vil være et oplagt pædagogisk redskab at anvende fremadrettet. Et opmærksomhedspunkt er tendensen til ikke at italesætte forundringer og barrierer.

Forældresamarbejde

På tilsynsmøderne og i spørgeskemabesvarelserne er det fremgået, at forældresamarbejdet er højt prioriteret i alle dagtilbud. Dagtilbuddene har på tilsynsmøderne fortalt, at der ved opstart i dagtilbuddet er et særligt fokus på nærvær og opmærksomhed på at skabe et åbent og tæt samarbejde. Der er fokus på forventningsafstemning. Arbejdet omkring børnene tænkes altid i samarbejde med forældrene. Det tætte forældresamarbejde foregår både i det daglige og altid, når noget særligt er på spil.

95% af dagtilbuddene har i spørgeskemabesvarelserne vurderet, at det pædagogiske personale i høj grad og meget høj grad arbejder samskabende med forældrene omkring børnenes læring trivsel og udvikling.

Det er på de pædagogiske tilsynsmøder italesat, at der siden sidste pædagogiske tilsyn har været et skærpet fokus på forældresamarbejdet og forældres konkrete inddragelse omkring børnenes læring, udvikling og trivsel i hverdagen.

De fleste institutioner har deltaget i forskellige projekter, hvor der har været et særligt forældre-fokus. Her kan f.eks. nævnes projektet Vi lærer sprog i vuggestue og dagpleje, hvor forældre blev inviteret ind i vuggestuens/dagplejens hverdag for at få inspiration til, hvilke aktiviteter, man kan lave med sit barn. Et

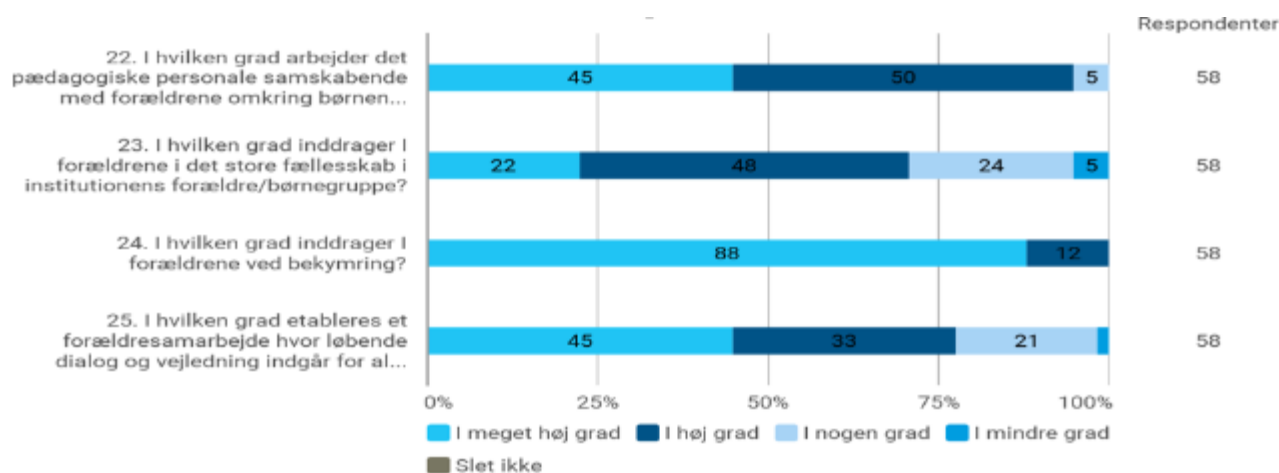


andet eksempel er TOPI projektet. Her udarbejdes en ressourceprofil på børn med særlige behov, på baggrund af en analyse, for at tilrettelægge et læringsmiljø, der understøtter børnene både i dagtilbuddet og hjemmet. Der er eksempler på dagtilbud, der har arbejdet med et øget antal forældresamtaler, med en fast struktur. Desuden er der eksempler på dagtilbud, der har formaliseret forældresamarbejdet med formuleret samarbejdsaftale omkring, hvordan forældre og institution i fællesskab understøtter barnet bedst.

Tilsynsmøderne har vist, at der afprøves forskellige systematikker, der er med til at understøtte en forpligtende involvering af forældrene med et styrket læringsfokus.

Spørgeskemabesvarelsenerne har vist, at 30% af dagtilbuddene har udfordringer i forhold til at involvere forældrene i større fora, som f.eks. forældremøder og forældrearrangementer. På tilsynsmøderne har flere dagtilbud fortalt, hvordan de afprøver forskellige modeller og har f.eks. succes med arrangementer, hvor børnene deltager eller kan passes i institutionen under mødet. De dagtilbud, der har mange forældre til tosprogede børn, oplever at det kan være svært at samle forældrene. Det er et område, forvaltningen fremadrettet skal have opmærksomhed på at udvikle.

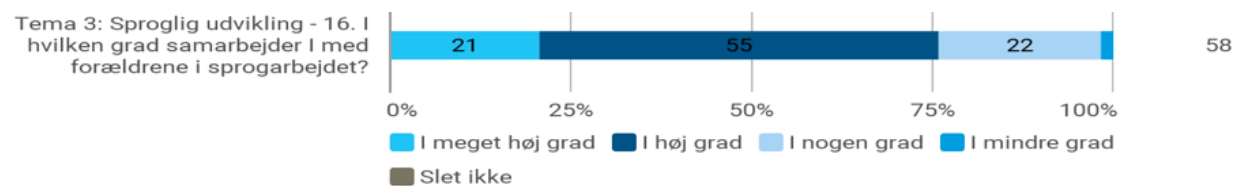
Figur 15 viser dagtilbuddenes egen vurdering af forældresamarbejdet omkring børnenes udvikling, trivsel og læring



I forhold til forældresamarbejdet omkring læreplanstemaerne, har dagtilbuddene haft mest fokus på samarbejdet omkring sprog i forhold til samarbejdet omkring krop og bevægelse.

I spørgeskemabesvarelsenerne har 75 % af dagtilbuddene svaret, at de samarbejder med forældrene omkring sprogarbejdet i meget høj grad og i høj grad. 22% svarer i nogen grad.

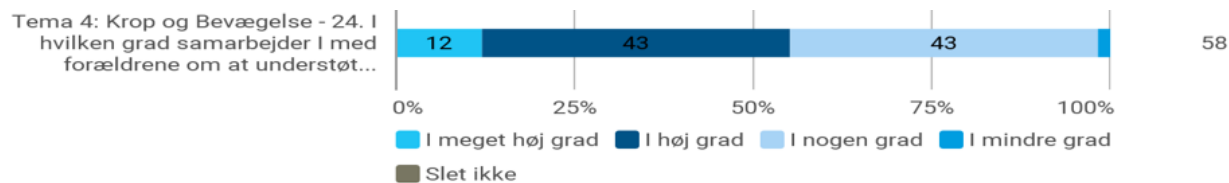
Figur 16 viser dagtilbuddenes egen vurdering af forældresamarbejdet omkring sprog



Tilsvarende svarer 43% af dagtilbuddene, at de i nogen grad samarbejder med forældrene om at understøtte børnenes krop og bevægelse. Det er et område der skal arbejdes på at intensivere.



Figur 17 viser dagtilbuddenes egen vurdering af forældresamarbejdet omkring krop og bevægelse



Fremadrettet

Generelt er forældresamarbejdet meget højt prioriteret i dagligdagen i dagtilbuddene. De sidste års skærpede fokus på forældres konkrete involvering i børnenes læring er fremadrettet et område, der skal arbejdes på at videreudvikle bl.a. i forhold til de 6 læreplanstemaer. I tilsyns sammenhæng har det været tydeligt, at krop og bevægelse ikke har samme fokus i forhold til forældresamarbejdet, som sprog.

De dagtilbud, der har formaliseret forældresamarbejdet oplever et styrket samarbejde. Det vil forvaltningen iværksætte en ramme for, at de øvrige dagtilbud kan inspireres af.

Drøftelserne på tilsynsmøderne og spørgeskemabesvarelserne viser, at dagtilbudsområdet har en udfordring i forhold til at involvere forældre i det store fællesskab i institutionens forældre/børnegruppe, hvilket også skal have opmærksomhed fremadrettet.

Sammenhæng

I det følgende afsnit beskrives først, hvordan dagtilbuddene samarbejder med skolerne omkring at skabe sammenhæng i børnenes liv. Det har været et indsatsområde siden 2016. Dernæst beskrives dagtilbuddenes interne arbejde med at skabe sammenhæng for de 0-5 årige børn, et kommende indsatsområde.

Sammenhæng mellem dagtilbud og skole

På tilsynsmøderne har dagtilbuddene refereret positivt til arbejdet omkring førskolesamarbejdet. Der har været fokus på at kvalificere førskolesamarbejdet gennem de sidste 3 år. Dagtilbuddene giver generelt udtryk for, at det giver god mening at arbejde ud fra modellen omkring samarbejdet mellem dagtilbud og skole.

I samarbejdsmodellen har der været fokus på at sætte sammenhængsarbejdet ind i et årshjul, hvilket har været med til at sikre et kontinuerligt samarbejde.

De pædagoger, der følger børnene i overgangen fra dagtilbud til skole har dagtilbuddene generelt oplevet som vigtige bærere og budbringere i forhold til læring om praksis i henholdsvis dagtilbud og skole.

Der er på tilsynsmøderne givet mange eksempler på, hvordan der arbejdes for at styrke børnenes overgang mellem dagtilbud og skole. Mange steder mødes man til temadage, hvor børnene møder andre skolebørn og skolens medarbejdere omkring forskellige aktiviteter. I et skoledistrikt har man f.eks. etableret "læsevenner", hvor børn fra skolen læser på deres modersmål for børnehavebørnene.

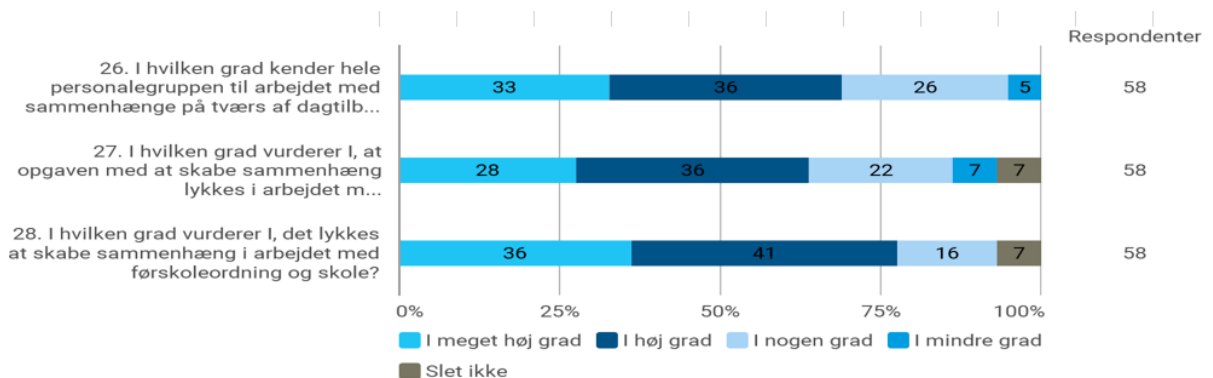
Enkelte dagtilbud har givet udtryk for, at skolens feedback er med til at anerkende og justere deres pædagogiske indsats. Arbejdet med gensidig feedback følges der op på i det videre forløb omkring sammenhænge i samarbejdet mellem dagtilbud og skole.

Mange steder har dagtilbuddene og skolerne prioriteret, at skoleleder eller børnehaveklasseleder kommer på besøg på forældremøder, hvor forældrene kan spørge ind til kommende førskole og skole start.



Der er stor variation i forhold til, hvordan sammenhængsarbejdet er vægtet og hvordan, der arbejdes med det. Nogle dagtilbud har f.eks. peget på, at barne- og læringssynet er forskelligt i dagtilbud og skole. Dagtilbuddene giver generelt udtryk for, at der også er plads til forbedringer i arbejdet med sammenhæng mellem dagtilbud og skole.

Figur 18 viser dagtilbuddenes egen vurdering af arbejdet med sammenhænge



Sammenhæng på 0-5 års området

I forhold til sammenhæng mellem dagpleje, vuggestue og børnehave har mange dagtilbud udtrykt på tilsynsmøderne, at der mangler systematik i samarbejdet. Der peges på, at der er brug for en sammenhængsmodel på 0-5 års området.

Figur 19 viser dagtilbuddenes egen vurdering af arbejdet med sammenhæng mellem dagpleje/vuggestue og børnehave

27. I hvilken grad vurderer I, at opgaven med at skabe sammenhæng lykkes i arbejdet med vuggestue/dagpleje?

	Respondenter	Procent
I meget høj grad	16	27,6%
I høj grad	21	36,2%
I nogen grad	13	22,4%
I mindre grad	4	6,9%
Slet ikke	4	6,9%
I alt	58	100,0%

På tilsynsmøderne er det italesat, at der er variation i samarbejdet mellem dagtilbud og dagplejen. Nogle steder er der et meget tæt og formaliseret samarbejde, hvor dagtilbuddet arrangerer fælles aktiviteter mellem dagtilbuds- og dagplejebørn på fastlagte dage i løbet af et år. Andre steder er der ikke etableret et formaliseret samarbejde.

I de kombinerede institutioner er der stor variation i forhold til sammenhængsarbejdet internt i huset i overgangen fra vuggestue til børnehave. De fleste har nogle systematikker, men giver stadig udtryk for, at der er plads til forbedringer. I forbindelse med iagttagelser på tværs af børnehaver og vuggestuer har medarbejderne oplevet, at der er et stort læringspotentiale, når der skabes videndeling på tværs.

Nogle forældre giver på tilsynsmøderne udtryk for, at det er en stor omvæltning i skiftene fra dagpleje/vuggestue til børnehave og fra børnehave til skole. Det er et område forvaltningen vil medtænke i sammenhængsarbejdet.

Fremadrettet

Dagtilbuddene har på tilsynsmøderne givet udtryk for, at arbejdet med at udvikle og implementere en model for sammenhæng mellem dagtilbud og skole har været kvalificerende for samarbejdet omkring at skabe sammenhæng for børnene mellem dagtilbud og skole. Tilsynsmøder og spørgeskemabesvarelser viser, at der er stor variation i sammenhængsarbejdet mellem dagtilbud og skole i Randers kommune. Det understøtter, at der det kommende år stadig vil være fokus på at udvikle på det formelle



sammenhængsarbejde mellem dagtilbud og skole med afsæt i modellen omkring sammenhæng i dagtilbud og skole.

Der er stor variation i forhold til sammenhængsarbejdet på 0-5 årsområdet. På flere tilsynsmøder har dagtilbuddene givet udtryk for en manglende systematik og formalisering både i forhold til samarbejdet med dagplejen og i de kombinerede institutioner i forhold til samarbejdet internt. Forældreperspektivet har også brug for opmærksomhed, da deres tryghed og involvering har stor betydning for børnene. Det peger på, at der brug for en sammenhængsmodel på 0-5 års området.

Opsamling og afrunding

På baggrund af de samlede formaliserede pædagogiske tilsyn vurderer forvaltningen generelt, at der arbejdes udviklende og kvalificeret med 'høj kvalitet og organisatorisk læring' i kerneopgaven med børns trivsel, læring og udvikling på dagtilbudsområdet i Randers Kommune.

Forvaltningen vurderer også, at der samlet set er en god udvikling i gang med at arbejde struktureret og systematisk med læringsmiljøer samt læring hele dagen med afsæt i den aktuelle børnegruppe i de forskellige dagtilbud.

Der er variationer i arbejdet med prioriteringen af de forskellige læreplanstemaer men en generel udvikling i dagtilbuddenes egen vurdering af arbejdet med temaerne.

Der er variationer i måden opgaven udføres på og forskellige behov for understøttelse centralt og decentralt. De decentrale opmærksomhedspunkter er afstemt og drøftet på tilsynsmøderne med anbefalinger og evt. henstillinger.

Ud af 52 pædagogiske tilsyn er der opfølgende tilsyn i 3 institutioner, og skærpet tilsyn i en institution.

De centrale opmærksomhedspunkter er fremadrettet følgende:

- **Omsorg og trivsel** - En fortsat implementering af ICDPtilgangen i alle dagtilbud, fokus på børn i udsatte positioner samt opfølgning på decentrale indsatser med f.eks. TOPI og NUSSA.
- **Pædagogiske læreplaner, læring, lærings- og børnemiljø samt forældresamarbejde** - En fortsat understøttelse af et styrket systematisk læringsfokus hele dagen og en evaluerende praksis. Implementering af den styrkede pædagogiske læreplan med fokus på faglig ledelse samt kernemedarbejdere/faglige fyrtårne i arbejdet med sprog, herunder tosprogede børn, natur og naturfænomener. En opmærksomhed på, hvordan der arbejdes med krop og bevægelse samt et tæt samspil med forældrene omkring børnenes læring.
- **Sammenhæng** - Der er behov en fortsat understøttelse af modellen omkring sammenhæng mellem dagtilbud og skole samt en udvidelse til også at omfatte vuggestuer og dagpleje.

